

Misteriji prvi objavljamo Kozlerjeva Zemljovida slovenske dežele in pokrajin iz let 1853 in 1864

Zatajevana zemljovida

Prvič objavljamo dva Kozlerjeva *Zemljovida slovenske dežele in pokrajin* z letnicama 1853 in 1864, ki sta širši slovenski javnosti do cela neznana in ju do danes še nikoli niso objavili. Še posebej »šokantna« je izdaja iz leta 1864, v kateri slovenska južna meja s Hrvasi poteka od Varaždina mimo Zagreba, Karlovca, Ogulina do Senja ob Jadranskem morju. V prilogi k *Zemljovidu* je Peter Kozler zapisal, da naša narodnostna meja s Hrvasi poteka od Bakra na Jadranu in blizu meje vojaške krajine proti Karlovcu; Gerovo, Plešico, Delnice, Ravnogoro, Škrad in druge kraje, ki so sicer na Hrvaškem, pa je izrecno označil kot slovenske.

Novoodkriti zemljevid, ki ima sicer isto letnico 1853, se od Slovencem edinega znanega *Zemljovida* iz leta 1853 razlikuje predvsem po večjem obsegu slovenskega ozemlja. Prav posebej bode v oči razširjeno ozemlje na jugu in vzhodu proti Hrvatom. Na odkritem zemljevidu iz leta 1864 pa je to ozemlje proti Hrvatom še občutno večje.

Oba *Zemljovida slovenske dežele in pokrajin* sta narejena v bakrorezu v merilu 1 : 576.000 in prikazujeta celotno ozemlje, ki je po Kozlerjevih raziskavah tedaj pripadalo slovenskemu narodu. Oba *Zemljovida* se od edinega znanega *Zemljovida* iz leta 1853 razlikujeta tudi po tem, da je pisanje čistejše in razločnejše, saj je vrezovalec medeninasto ploščo nekoliko poglobil. Ob napovedi izdaje so leta 1864 *Novice* zato povsem

Novoodkriti Zemljevid iz leta 1853 se razlikuje po večjem obsegu slovenskega ozemlja, na severovzhodu od Wildona in vse do Gradca, predvsem pa na jugu in vzhodu proti Hrvatom.

Oba na novo odkrita zemljevida naše ozemlje na jugu podaljšata do Senja in od tam do Zagreba.

upravičeno zapisale: »Sme se toraj reči, da je slovenski zemljevid g. Petra Kozlerja v drugi izdatbi res lepši, vrednejši

in primernejši od prvega in da je malo enacij zemljevidov, kateri bi s takim merilom toliko naznamb obsegali, toliko krajev, cest itd. kazali.«

Oba novoodkrita *Zemljovida* obsegata celotni vojvodini ali kronovini Koroško in Krajnsko, Avstrijansko-ilirsko primorje, ki ga po Kozlerju sestavljajo Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska, Mejno grofijo Istrijansko in Kvar-

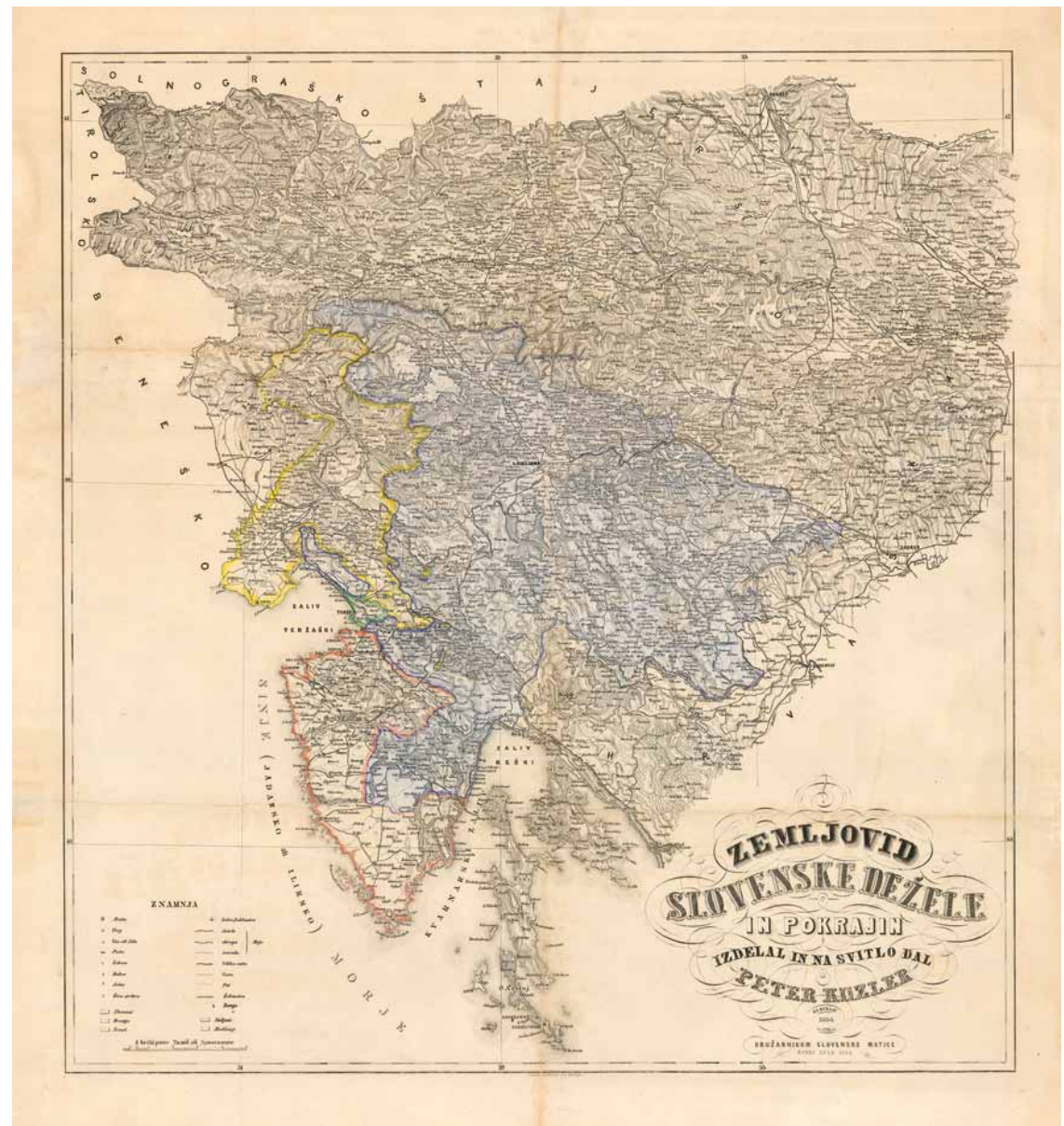

nerske otoke ter mesto Trst, del Štajerskega vojvodstva ali kronovine (Mali Štajer ali slovensko Štajersko), Beneško Slovenijo kot del Lombardo-beneškega kraljestva, Ogrsko-slovensko okrajno kot del Ogrskega kraljestva ter dele Kraljestva Slovenijeh, Hrvaške in Dalmacije, v katerih so tedaj še prebivali Slovenci.

V primerjavi z znanim zemljevidom iz leta 1853 oba na novo odkrita zemljevida naše ozemlje na jugu podaljšata do Senja in od tam do Zagreba, zemljevid iz leta 1864 pa občutno poveča naše vzhodno ozemlje onkraj reke Drave pri Varaždinu in vse do Zagreba, na jugozahodu pa tudi pri Ogulinu. Oba nova *Zemljevida* se od edinega objavljenega zemljevida razlikujeta tudi po tem, da na severovzhodu (na Štajerskem) prikazujeta razširjeno slovensko ozemlje od Wildona pa vse do Gradca. K zemljevidu sodita priložni *Narodopis* na 24-ih straneh in *Imenik Krajev* na 57-ih straneh, ki ju je treba šteti kot sestavni del zemljevida, saj razlagata zemljepis, narodopis in statistiko Slovenske dežele.

OSKUBLJENO OZEMLJE

Slovcem se o obstoju teh dveh izvornih Kozlerjevih *Zemljevidov slovenske dežele* z letnicama 1853 in 1864 ni niti sanjalo. Vse dosedanje izdaje Kozlerjevega zemljevida so namreč le ponatiskovale zgolj »oskubljeno« slovensko ozemlje, kakršno je prikazoval Kozlerjev prvi poskusni natis iz leta 1852, enako pa velja tudi za zgodovinske in zemljepisne knjige. To seveda ni in ne

Zemljevid iz leta 1864 občutno poveča naše vzhodno ozemlje onkraj Drave pri Varaždinu in vse do Zagreba, na jugozahodu pa tudi pri Ogulinu.

more biti naključje. S tem prvim natisom Kozler očitno ni bil zadovoljen, kar dokazuje ta na novo odkrita zemljevida, na katerih je slovensko ozemlje občutno razširilo.

Postavlja se upravičeno vprašanje, zakaj niso slovenske javnosti do zdaj nikoli seznanili z »lepšim, vrednejšim in primernejšim Zemljevidom od prvega«? Zakaj so vse za-

ložbe, ki so *Zemljevid* ponatisnile, izbrale vselej neveljavni, poskusni odtis, ki je po obsegu slovenskega ozemlja precej manjši in je obenem tudi manjšega formata in občutno manj kakovostno narisano in natisnjeno, ne pa *Zemljevida* iz leta 1853 ali pa iz leta 1864?

Postavlja se tudi vprašanje, zakaj Kozlerjevega *Zemljevida* niso ponatisnili že ob stolet-

nici prve izdaje (1953), niti ob stoletnici druge (1964), niti ob stoletnici tretje (1971) izdaje?! Da so zamudili prav vse okrogle obletnice, je milo rečeno nenavadno, a zgolj na prvi pogled. Zelo verjetno za tem tiči politična razmejitev po drugi svetovni vojni, s katero smo Slovenci izgubili veliko ozemlja v Istri.

Prva je *Zemljevid* izdala

KAJ SE ŠE SKRIVA V NUK-U?

Odkritje teh dveh zemljevidov je še eden v nizu prikrivanj zgodovinskega gradiva in zgodovinskih dejstev, ki ne ustrezajo »uradnim« zgodovinarjem in SAZU-ju. Izvirni Kozlerjev *Zemljevid* iz leta 1864 sta neutrudna raziskovalca domačega izročila našla na zemljepisnem oddelku ljubljanskega NUK-a. In to poraja vprašanje, ali so slovenski zgodovinarji res prav vsi slepi, ali pa samo zamižijo, ko jim tako naročijo? Kako je namreč mogoče, da ga ni kdaj tam odkril kak profesionalni zgodovinar, čeprav je bil ta zemljevid do osamosvojitve zelo verjetno skrit na oddelku D (depo – imigrantski tisk), ki je hranil vse knjige in drugo gradivo, za katere partija, pred njo pa kraljevina ni želela, da bi zanjo izvedela javnost. Kaj vse pomembnega za slovensko preteklost se še dandanes skriva v NUK-u, čeprav so razvpiti oddelek D menda ukinili? O tem več v eni od prihodnjih števil *Misterijev*.

Cankarjeva založba in to šele leta 1975, ko je uredništvo tudi zapisalo: »Cankarjeva založba se je po pregledu vseh izdaj odločila za ponatis prve izdaje iz leta 1853.« A prav ta je edina prikazovala »oskubljen« Slovenijo, obenem pa so pri tej prvi objavi v Piranski zaliv vrisali dodatno rdečo črto, ki prikazuje republiško domnevno mejo med Slovenijo in Hrvaško po drugi svetovni vojni.

Če so v Cankarjevi založbi res pregledali vse izdaje, je še bolj nenavadno, da so za ponatis izbrali manjši in slabši *Zemljevid* iz leta 1853, ne pa izvirnega in izboljšanega *Zemljevida* iz istega leta. Tega sva namreč brez vsakih težav odkrila pri prijaznem vodji Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU, g. Gašperiču, in za zdaj predstavlja edini tovrstni unikat v Sloveniji. Je tudi precej lepši, kakovostnejši in večji, vrh vsega

pa se že zelo približuje *Zemljevidoma* iz leta 1864 in leta 1871, le da ta *Zemljevid* iz leta 1853 na jugu in vzhodu še ne prikazuje slovenskega ozemlja pri Ogu-linu ter od Zagreba do Varaždina.

Po izdaji Cankarjeve založbe so tudi vse ostale izdaje v letih 1992 in 1995 (Založba Amalietti), 2002 in 2003 (Nova revija) ponatisnile Kozlerjev poskusni zemljevid z oskubljenim slovenskim ozemljem in z omenjeno naknadno ročno vrisano črto v Piranskem zalivu. Na tem *Zemljevidu* je naše ozemlje občutno manjše, saj ni vrisanega ozemlja od Senja do Verbovskega, Karlovca in Zagreba, kakor tudi ne na severovzhodu od Wildona do Gradca. Založnik Amalietti nama je povedal, da mu je zemljevid za izdajo leta 1992 posodil prijatelj, za izdajo leta 1995 pa ga je dobil na NUK-u.

ZATAJEN?

Edina možna razlaga za takšen izbor urednikov Cankarjeve založbe in tudi kasneje je, da se niso želeli ali drznili zameriti Hrvatom in so zato raje izdali poskusni Kozlerjev *Zemljevid*, vse druge tri prave in pristne Kozlerjeve *Zemljevide* pa so zgodovinarji, zemljepisci in knjižničarji javnosti preprosto zatajili! Obenem so na tem poskusnem *Zemljevidu* z rdečo črto naknadno posebej poudarili domnevno narodnostno mejo po Dragonji, ki slovenskim interesom seveda škoduje.

Sam Peter Kozler je v svojem *Narodopisu* na strani XX opisal našo narodnostno mejo, ki poteka precej južneje od tiste na Dragonji: »Ljudje v Gerovu pri Osivnici, v Plešici, Delnici, Ravnigori, Škradu, i.t.d., ki so že na hervaški zemlji, bolj slovensko-krajnsko govore, kakor pa beli Krajnci, tako da bi skorej treba bilo

*Nepravi Kozlerjev
Zemljevid z naknadno
vrisano črto v Piranskem
zalivu so priložili gradivu
za arbitražo s Hrvaško.*

IZVIRNI ZEMLJOVID NA RAZSTAVI

Izvirni Kozlerjev *Zemljevid* iz leta 1864, ki ga hrani NUK, je kustos Pokrajinskega muzeja Kočevje g. Ivan Kordiš uvrstil tudi na razstavo »Peter Kozler, Zemljevid slovenske dežele in pokrajin«, ki bo odprta še nekaj mesecev v Kulturnem domu v Kočevski Reki. *Zemljevida* iz leta 1853, hranjenega v Zemljepisnem muzeju SAZU, pa na razstavi ni.

od morja in Bakra vleči potezo, ki bi šla blizo vojaške krajine proti Karlovcu in štajerski meji.« Tudi kar zadeva Primorje ter ozemlje južno od Štajerske so zanimive njegove besede, ki se glase: »V hervaškem primorju in poleg štajerske meje o Zagrebški in Varaždinski županii blizo do Zagreba se govori narečje, ki je slovenskemu bolj podobno kot hervaškemu.«

Prav ta napačni in nepravi Kozlerjev *Zemljevid* z naknadno vrisano črto v Piranskem zalivu so leta 1954 poslali v London na razmejitveno konferenco z Italijo, še drugič pa so ta napačni *Zemljevid* tudi letos priložili gradivu za arbitražo meje s Hrvaško.

Res je že skrajni čas, da Peter Kozler in z njim vsi Slovenci dočakamo izdajo njegovega najbolj dodelanega, najkakovostnejšega in najlepšega *Zemljevida*. »Kdor koli se čuti, da je Slovenec, naj si ozaljša izbo z zemljevidom tem, ki mu bo dan za dnevom kazal ljubo deželo, na kateri in za katero živimo in za katero se pravično bojujemo, videč v živem sočutju in edinstvu samo in edino sredstvo za dosego srečnejše prihodnosti vseh.«

In v teh dneh bo založba Amalietti izdala izvirni Kozlerjev *Zemljevid* iz leta 1864 s spremno brošuro, ki opisuje vse z njim povezane dogodbe (maloprodajna cena 19,90 evra, samo *Zemljevid* 5,90 evra). Naročite ga na www.misteriji.si

Andrej Šiško in Dimitrij Kebe